

SAVEZ SLIJEPIH
CRNE GORE

MINISTARSTVO
LJUDSKIH I MANJINSKIH PRAVA

BEZ DISKRIMINACIJE DO SPORTA I REKREACIJE

Naziv publikacije:
BEZ DISKRIMINACIJE DO SPORTA I REKREACIJE

Izdavač:
Savez slijepih Crne Gore
Ul. Njegoševa br. 6, 81000 Podgorica
Tel: +382 (0)20 665 368
Email: savezsljepihcg@gmail.com
Web: www.ss-cg.org, www.zaposliosi.me
Društvene mreže: (Facebook Savez slijepih, Instragram savez_sljepih_cg,
Twitter savez_sljepih)

Za izdavača:
Goran Macanović

Autorka:
Marijana Mugoša Ščekić

Prelom i dizajn:
Žvaka DOO

Decembar 2024.

Publikacija je pripremljena u okviru projekta „Bez diskriminaciju do sporta i rekreacije” koji sprovodi Savez slijepih Crne Gore u partenrstvu sa Organizacijom slijepih za Nikšić Šavnik i Plužine, a koji je finansijski podržan od strane Ministarstva ljudskih i manjinskih prava.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Saveza slijepih Crne Gore i ni na koji način ne odražava stav donatora.

BEZ DISKRIMINACIJE DO SPORTA I REKREACIJE

SADRŽAJ

UVODNE NAPOMENE

Kroz redove koji slijede, pokušaćemo da vam dočaramo i približimo paraolimpizam, odnosno paraolimpijske sportove koji se upražnjavaju u Crnoj Gori, ali i da obrazložimo koliko je pristup sportu „pod jednakim uslovima za sve kategorije stanovništva“ jednako bitan i takoreći neophodan za zdravo tijelo i nesalomiv duh, naročito u ovim našim, turbulentnim i veoma stresnim uslovima života. Osim toga, imaćete priliku da pročitate i nekoliko poučnih i interesantnih priča naših paraolimpijaca koji svjedoče da je moguće dostići najviše rezultate, iako izostaje postojanje dovoljno resursa i podrške.

Iako se već punih osam decenija, kao reprezentativna organizacija osoba s invaliditetom, zalažemo za pravnu jednakost i poštovanje prava OSI na svim, ključnim poljima života, bez obzira na bilo koji oblik individualnosti članova, osobe oštećenog vida često ističu da nijesu u prilici da aktivno učestvuju u sportu i da na njima pristupačan način prate sportska dešavanja i događaje. Dakle, kad govorimo o sportu, situacija na terenu, nije na zavidnom nivou, ni po konzumente, rekreativce, a čak ni po profesionalce s invaliditetom.

Uprkos postojanju kvalitetnih pravnih rješenja u ovoj oblasti, tzv. pravni disbalans i nedosljedna primjena i poštovanje zagarantovanih prava, česta su pojava u Crnoj Gori, naročito kada su osobe s invaliditetom u pitanju. Kad mislimo ili govorimo o konzumentima sportskih sadržaja, profesionalnih ili rekreativnih aktivnosti, sportski objekti su prilično nepristupačni za osobe s invaliditetom. Tačnije, izostaju mnogi od bitnih elemenata pristupačnosti, kako bi osobe s različitim vrstama invaliditeta mogle pratiti sportske događaje.

Ovdje prvenstveno mislimo na sportske dvorane, hale, stadione, bazene, teretane i slično.

Takođe, ni rekreativci s invaliditetom nemaju iste mogućnosti na području Crne Gore, upravo zbog nedostatka pristupačnih sadržaja.

Ipak, naši sportisti – paraolimpijci, zahvaljujući njihovoj ličnoj snazi, upornosti i angažovanju, ali i svakako zapaženom radu i naporima Paraolimpijskog komiteta, bilježe izvanredne rezultate, ali bi podrška sportskih objekata trebala biti na mnogo većem nivou, najprije kroz obezbjeđivanje pristupačnosti, što bi u mnogome doprinijelo širenju parasportova kroz čitavu Crnu Goru za sve osobe s invaliditetom.

Unaprijeđenje stanja u oblasti pristupa sportu i rekreaciji, iziskuje jedan posvećen i kontinuiran rad, uz adekvatan pristup prema OSI, a svakako zasnovan na UN Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, trebao bi se i morao oslanjati na tri ključna stožera i to:

- Poboljšanje uslova pristupačnosti u sportskim objektima,
- Unaprjeđenje nivoa znanja sportskog osoblja o ljudskim pravima OSI i
- Podizanje nivoa svijesti ključnih aktera o uvažavanju prava OSI bez diskriminacije.

O PARAOLIMPIZMU

Paraolimpizam je sportski pokret koji se bavi isključivo sportistima s invaliditetom. Obuhvata razne sportove i organizuje Paraolimpijske igre, koje se održavaju svake četiri godine, odmah nakon Olimpijskih igara. Para sportisti se takmiče u različitim sportovima odnosno disciplinama, prilagođenim njihovim invaliditetima.

Cilj paraolimpizma je promovisanje inkluzije, jednakosti i mogućnosti za sve, bez obzira na fizičke ili senzorne nedostatke. Takođe, podiže svijest o sposobnostima osoba s invaliditetom i inspiriše društvo da preispita svoje stavove prema fenomenu invaliditeta.

Istorija paraolimpizma počinje nakon Drugog svjetskog rata, kada je prepoznata potreba za sportskim aktivnostima za veterane s invaliditetom.

Prva organizovana sportska takmičenja za vojnike s invaliditetom održana su u Engleskoj, nazvana "Stoke Mandeville Games", koju je osnovao dr. Ludwig Guttmann.

Prve paraolimpijske igre održane su u Rimu 1960. godine. Ove igre su označile početak međunarodnog paraolimpijskog pokreta.

Paraolimpijske igre održane su u Tokiju 1964. godine, postavivši standarde za buduće događaje, a 1980-tih paraolimpijski pokret je dobio veću globalnu prepoznatljivost, s većim brojem sportista i država učesnica.

1988. godine održane su Paraolimpijske igre u Seulu i to je bio prvi događaj gdje su igre održane na istom mjestu i u istom vremenskom periodu kao i Olimpijske igre.

1992. godine održane su paraolimpijske igre u Barseloni, koje su značajno doprinijele popularizaciji paraolimpijskog sporta, dok je 2001. godine osnovan Međunarodni paraolimpijski komitet (IPC), koji preuzima vođstvo u organizaciji i promoci i paraolimpijskih igara.

Savremene Paraolimpijske igre su postale jedan od najvažnijih sportskih događaja na svijetu, sa rastućim brojem sportista i gledalaca, kao i sve većom podrškom medija.

PARA SPORTOVI

Paraolimpizam obuhvata širok spektar sportova, kao što su:

- Boćanje
- Fudbal za osobe oštećenog vida
- Gimnastika
- Goalball
- Govorni pikado
- Jedrenje
- Košarka u kolicima
- Paraboliciklizam
- Para atletika
- Para džudo
- Para-powerlifting
- Para rvanje
- Ples u kolicima
- Plivanje
- Ragbi u kolicima
- Rukomet
- Stoni tenis
- Sjedeća odbojka
- Skijanje
- Snowboard
- Streljaštvo
- Šah
- Tenis
- Triatlon

Ovo su samo neki od sportova, a Paraolimpijske igre sadrže ukupno više od 20 različitih sportova. Novi sportovi se često dodaju, čime se dodatno obogaćuje ponuda i samim tim se radi na konstantnoj popularizaciji paraolimpizma.

CRNOGORSKI PARAOLIMPIZAM

Crnogorski moderni paraolimpijski pokret je krenuo s radom 2007. godine, a 2009. godine Crna Gora je postala članica Međunarodnog paraolimpijskog komiteta. Od tada, je Crna Gora postigla značajne rezultate, kao i napredak u promovisanju sporta za osobe s invaliditetom. U okviru Paraolimpijskog komiteta Crne Gore, trenutno po programu postoji 13 sportova, a to su: para-atletika, plivanje, goalball, stoni tenis, parabiciklizam, streljaštvo, paradžudo, šah, košarka u kolicima, sjedeća odbojka, skijanje, snow-board i govorni pikado.

PARA-ATLETIKA

Para-atletika je disciplina unutar paraolimpijskog programa koja obuhvata različite pod discipline prilagođene sportistima s invaliditetom. Ova disciplina uključuje takmičenja u trčanju, skakanju i bacanju, s različitim kategorijama i klasama koje omogućavaju pravedno takmičenje među sportistima s različitim vrstama invaliditeta.

Discipline u para-atletici:

Trčanje:

- Sprint (100m, 200m)
- Srednje i duge distance (800m, 1500m, maraton)
- Trčanje sa pratiocem za sportiste s oštećenjem vida.

Skakanje:

- Skakanje u dalj
- Skakanje u vis
- Troskok.

Bacanje:

- Bacanje čunjeva
- Bacanje diska
- Bacanje koplja
- Bacanje kugle.

U okviru Paraolimpijskog komiteta Crne Gore para-atletika je jedna od najznačajnijih disciplina u petnaestogodišnjem istorijatu crnogorskog paraolimpizma. Velike rezultate i brojne medalje sa evropskih i svjetskih prvenstava, kao i sa Paraolimpijskih igara, donosili su naši para-atletičari. Najznačajni rezultati u crnogorskoj para-atletici su:

- Marijana Goranović (bacanje kugle za osobe niskog rasta), srebrena na EP u Grosetu 2016. godine i na EP u Berlinu 2018. godine.
- Radmilo Baranin (bacanje kugle iz specijalizovane stolice), zlatni na EP u Grosetu 2016. godine.
- Maja Rajković (bacanje koplja iz specijalizovane stolice) bronzana na EP u Bidgošću 2021. godine.

PLIVANJE

Plivanje u paraolimpizmu je jedna od najpopularnijih i najdinamičnijih disciplina, koje obuhvata različite stilove i distance. Plivanje je prilagođeno sportistima s različitim vrstama invaliditeta, uključujući fizički, senzorni i intelektualni invaliditet.

Stilovi: Slobodni, prsno, leptir, leđno, kao i mješovito plivanje.

Distance (od 50m do 1500m).

Kategorije: Sportisti se klasifikuju u različitim grupama prema vrsti i stepenu invaliditeta, kako bi se obezbjedila ravnopravnost u takmičenju, a sportisti s oštećenjem vida mogu imati vodiče koji im pomažu tokom trke.

Plivački klub osoba s invaliditetom “Mako” osnovan je krajem 2021. godine i član je Paraolimpijskog komiteta Crne Gore. Klub ima zapažene rezultate kako na regionalnom, tako i na međunarodnom nivou. Sportisti plivačkog kluba “Mako” osvajači su mnogobrojnih medalja na raznim takmičenjima, čime su značajno doprinijeli prepoznatljivosti i popularizaciji kluba, kao i plivanja u crnogorskom paraolimpizmu. Najuspješniji sportisti plivačkog kluba “Mako” su Iskra Dedivanović i Andrija Đurović, dok je Ilija Tadić najuspješniji crnogorski paraolivač koji je osvajač mnogih međunarodnih turnira. Takođe, učesnik je Paraolimpijskih igara u Rio de Ženeiru 2016. godine i zauzeo je odlično 6. mjesto na Evropskom prvenstvu u portugalskoj Madeiri iste godine, što su ujedno i najveći uspjesi crnogorskog parapliivanja.

KOŠARKA U KOLICIMA

Košarka u kolicima je paraolimpijska disciplina za osobe s invaliditetom, a posebno je namjenjena osobama koje koriste invalidska kolica. Ova disciplina se prvi put našla na programu Paraolimpijskih igara u Rimu 1960. godine i smatra se najpopularnijim sportom među osobama s invaliditetom.

Igrači se takmiče u timovima od po 5 igrača na terenu, a timovi se takmiče na standardnom košarkaškom terenu. Pravila su slična onima u običnoj košarci, uz neke korekcije, poput toga da igrači moraju driblati i dodavati loptu nakon nekoliko “koraka” u kolicima, na primjer: kada igrač dodirne obruč točka tri ili više puta, a ne vodi loptu, sviraju se koraci. Takođe, igrači koriste specijalizovana sportska kolica koja su mobilna i prilagođena potrebama igrača. Igra traje četiri četvrtine, a timovi imaju 24 sekunde za napad.

Igrači se klasifikuju prema funkcionalnosti, a svaki igrač ima određeni broj bodova, koje dobija na osnovu stepena invaliditeta kako bi ekipe bile izjednačene i ravnopravne. Ukupni broj bodova tima ne smije prelaziti određeni limit, a taj limit je 14,5.

Košarkaški klub osoba s invaliditetom "Paramont" iz Podgorice osnovan je 2008. godine i to je prvi klub osoba s invaliditetom koji je osnovan u skladu sa Zakonom o sportu koji je prepoznao sportske klubove OSI. Takođe, "Paramont" je prvi kolektivni klub osoba s invaliditetom u Crnoj Gori i kao takav bio je baza paraolimpijskog sporta i paraolimpijaca sa tjelesnim invaliditetom. Mnogi sportisti s invaliditetom počeli su u ovome klubu, da bi kasnije svoje karijere nastavljali u drugim klubovima ili sportovima. Kako u Crnoj Gori ima samo dva kluba košarke u kolicima, Košarkaški klub OSI "Paramont" se takmiči isključivo na međunarodnim turnirima odnosno ligama košarke u kolicima. Najznačajnije takmičenje u kome učestvuju košarkaši u kolicima iz Podgorice jeste NLB regionalna liga. Najveći uspjeh KK OSI "Paramont" je osvajanje šampionske titule Balkanske lige za sezonu 2022/23. Drugi klub košarke u kolicima u Crnoj Gori je Košarkaški klub "Ibar" iz Rožaja.

GOALBALL

Goalball je paraolimpijska disciplina za osobe sa djelimičnim i potpunim oštećenjem vida. Ova sportska disciplina je specifična po tome što je jedina "prava" autentična paraolimpijska disciplina jer se igra na Paraolimpijskim igrama, a ne igra na Olimpijskim. Goalball spada u red najpopularnijih sportova za osobe s invaliditetom i igra se u više od 120 država svijeta. Pravila igre su jednostavna i zasebno se takmiče muškarci i žene. Igra se na dimenzijama odbojkaškog terena (18x9m).

Jednu ekipu čine 3 igrača/ice na terenu, (2 krila i centar), kao i 3 igrača na klupi. Igraju se dva poluvremena po 12 minuta efektivne igre odnosno 24 minuta ukupno, što znači da se vrijeme zaustavlja uvijek kada se ne igra, pa i kada je aut, blok aut, tajm aut, penal itd. Ukoliko jedna od ekipa vodi 10 razlike, utakmica se automatski prekida i registruje se tim rezultatom. Igrači su raspoređeni u polju igrališta odnosno svako ispred svog gola. Najefikasniji je polu-ležeći stav kako bi igrač mogao da brani svoj gol odnosno lijevo i desno oko sebe po 1 metar. Jedna ekipa (3 igrača) brani svoj gol i napada protivnički. Princip odbrane je takav da je centar malo isturen ispred oba krila, kako ne bi dolazilo do sudaranja igrača. Nakon što protivnička ekipa uputi šut, cilj je odbraniti dolazeću loptu. Napad se izvodi šutiranjem lopte prema protivničkom голу i isti traje 10 sekundi. Lopta se mora kotrljati po terenu (niska lopta) ili mora ostvariti kontakt u sva tri polja (svoje, centralo i protivničko) kada se šutira tzv. polu-visoka ili visoka lopta, kako bi protivnička ekipa mogla procjeniti putanju lopte i spriječiti gol. Goalball igrači se orijentišu na više načina: napipavanjem gola iza sebe, napipavanjem traka zalijepljenih po podu i po zvuku zvončića u lopti. Samoljepljive trake se lijepe na pod da ograniče bočne djelove terena i linije po kojima se igrači orijentišu, a to su tzv. pozicije. Igrači nose specijalizove naočare za goalball, štitnike za ruke i noge, štitnike za genitalije, dresove. Goalball se igra sa zvučnom loptom težine 1,25 kg i prečnika 25 cm. Gol je širine kao i teren - 9 m, a visine 1,3 m. Lopta se ne smije šutirati tako da preleti sopstveni dio terena odnosno sopstveno 6 metara. Ukoliko se to desi, sudija svira penal. Penal se šutira jedan na jedan odnosno jedan šutira, a jedan član protivničke ekipe sam brani svoj gol od 9 metara. Za vrijeme trajanja utakmice, u sali mora biti tišina, kako bi igrači čuli zvuk lopte.

Goalball klub Nikšić je osnovan 2015. godine i do sada je imao zapažene rezultate kako na regionalnoj, tako i na međunarodnoj sceni. Klub čine igrači odnosno reprezentativci Crne Gore: Marko Nikolić, Nikola Nikolić, Goran Macanović, Miloš Ranić i Velizar Obradović, dok je trener/selektor Nikola Čurović, a pomoćni odnosno kondicioni trener Branislav Bulatović. Najznačajniji rezultati osim osvajanja mnogih regionalnih i međunarodnih turnira, jesu drugo mjesto odnosno srebrna medalja na turniru Lige Šampiona u njemačkom Roštoku za 2022. godinu, kao i bronzana medalja na istoimenom turniru u belgijskom Blankenbergu za 2024. godinu. Takođe, Goalball reprezentacija Crne Gore je imala veoma upsješan sedmogođišnji period iza sebe, obzirom da je reprezentacija zvanično formirana 2017. godine, na Evropskom prvenstvu C divizije u Moldaviji, na kojem je naša reprezentacija osvojila drugo mjesto i plasirala se u B diviziju. Najznačajniji uspjeh Goalball reprezentacije Crne Gore je 7. mjesto na Evropskom prvenstvu A divizije u turskom Samsunu, dok su drugo mjesto zauzeli na Evropskim prvenstvima B i C divizije u Lakvili 2019. godine, Pajulahtiju 2021. godine i Linjanu 2024. godine.

SKIJANJE I SNOWBOARD

Para skijanje je jedan od najuzbudljivijih i najdinamičnijih sportova za osobe s invaliditetom. Ovaj sport obuhvata alpsko i nordijsko skijanje koji su dio zimskih paraolimpijskih igara koje se održavaju svake četiri godine. Takmičenja se organizuju u skladu sa pravilima Međunarodnog paraolimpijskog komiteta (IPC), a skijaši se takmiče u različitim kategorijama i disciplinama, u zavisnosti od vrste invaliditeta.

Alpsko skijanje je vjerovatno najpoznatija i najpopularnija disciplina u para skijanju. Sportisti mogu učestvovati u nekoliko različitih pod disciplina: slalom, veliki slalom, super G, veleslalom.

U alpskom skijanju za osobe s invaliditetom, postoje različite kategorije prema vrsti invaliditeta, a to su:

- Skijaši s tjelesnim invaliditetom - oni koriste različite vrste pomagala, kao i različite vrste proteza.
- Skijaši s oštećenjem vida - ovi sportisti skijaju uz pomoć vodiča, koji im pomaže da izbjegnu prepreke i ostanu na pravom putu. Vodiči i skijaši s oštećenjem vida često komuniciraju putem zvučnih ili nekih drugih posebnih signala.
- Nordijsko skijanje za osobe s invaliditetom obuhvata dvije glavne discipline:
- Skijaško trčanje: Takmičari u ovoj disciplini koriste različite vrste pomagala u zavisnosti od vrste invaliditeta. Skijaši s tjelesnim invaliditetom mogu koristiti posebne štake za balans i pomoć u pokretu, dok skijaši s oštećenjem vida trče u tandemu sa vodičem.
- Biatlon: Biatlon se sastoji od trčanja na skijama i gađanja iz puške. Takmičari moraju precizno pogoditi mete na streljani, a zatim nastaviti trčanje.

Snowboard za osobe s invaliditetom je još jedan uzbudljiv i sve popularniji paraolimpijski sport koji omogućava sportistima s različitim vrstama invaliditeta da uživaju u snoubordingu. Kao i kod skijanja, snowboard za osobe s invaliditetom koristi specijalizovanu opremu kako bi omogućio takmičarima da se takmiče u ovom sportu na stazi. Paraolimpijski snowboard je postao dio Zimskih paraolimpijskih igara od 2014. godine, kada je snowboard cross uveden kao takmičarska disciplina.

Sportisti koji učestvuju u snowboardu na paraolimpijskim igrama uglavnom pripadaju sledećim kategorijama prema vrsti invaliditeta: snouborderi s tjelesnim invaliditetom, snouborderi sa smanjenom pokretljivošću i snouborderi s oštećenim vidom.

Postoji nekoliko specifičnih disciplina koje su dio takmičenja u snowboardu za osobe s invaliditetom, a to su: snowboard slalom, snowboard cross i snowboard freestyle.

Kada govorimo o crnogorskom paraskijanju i snowboard-u, naši najbolji sportisti su Petar Kasom i Andrej Šibalić. Takođe, u Nikšiću postoji i Skijaški klub osoba s invaliditetom "Onogošt", koji je osnovan 2015. godine.

Petar Kasom je mladi crnogorski paraolimpijac, koji je u više navrata bio državni prvak u redovnom skijanju i osvajač je više od 100 medalja u redovnoj konkurenciji. Izabran je za najperspektivnijeg mladog sportistu u izboru Paraolimpijskog komiteta Crne Gore, dok je bio izabran i za najboljeg cici-bana u izboru Crnogorskog skijaškog saveza. Bio je učesnik Zimske evropske olimpijade 2023. godine u Italiji, dok će 2025. godine učestvovati na svjetskom prvenstvu u Austriji. Cilj Petra Kasoma u budućoj karijeri je plasman na Zimskoj olimpijadi i paraolimpijadi.

Andrej Šibalić je crnogorski snouborder, koji se takmiči u dvije discipline – slalom i cross. Većinu svog trenažnog procesa provodi na Savinom kuku na Durmitoru i u Austriji. U dosadašnjem dijelu karijere vozio je samo Evropske kupove, a najbolji rezultat je ostvari u italijanskom Sanpelegrinu kada je osvojio 5. mjesto.

GOVORNI PIKADO

Govorni pikado za osobe oštećenog vida u Crnoj Gori postoji od 2017. godine. Ova disciplina se igra na elektronskom uređaju u kojem je implementiran sistem govorne jedinice, a namijenjen je prvenstveno za sportska takmičenja i treninge osoba oštećenog vida. Kako samo ime kaže, govorni pikado zaista govori: takmičar baca strelice orijentišući se pomoću drvene letvice pričvršćene za pod i ravnomjernog zvučnog signala koji dolazi iz same table, a koja nakon svakog hica obavještava koji je rezultat osoba postigla. Prostor potreban za normalno odvijanje igre je zamišljen ili tehnički odvojen prostor dimenzija 1,20m širine i 3,75m dužine. Visina centra mete od raspona zemlje iznosi 1,73m. Za malu metu linija bacanja udaljena je 2,37m od linije koja označava položaj mete na aparatu. Dijagonala između centra mete i linije bacanja iznosi 2,93m. Prije početka igre stopala takmičara moraju biti iza letve, odnosno linije bacanja. Protivnički takmičar mora se nalaziti iza takmičara koji baca i biti udaljen najmanje 1m. Nakon izbačene sve tri strelice, takmičar ima obavezu pripremiti aparat za bacanje protivniku. Za vrijeme trajanja utakmice, u prostoriji mora biti tišina, kako bi takmičari čuli zvuk pikado aparata.

Pikado ekipu čine četiri igrača, od kojih su dva s potpunim oštećenjem vida, a dva s djelimičnim oštećenjem vida. Igrači s potpunim oštećenjem vida moraju imati zaštitne, licencirane naočare od IBSA, dok igrači s djelimičnim oštećenjem vida nemaju. Svaka ekipa može imati dvije rezerve, odnosno kod osoba s potpunim i djelimičnim oštećenjem vida po jednu.

Na takmičenju se igra na dva dobijena seta. Najčešće se igra od 301 do nule, a pobjednik je onaj igrač koji je na kraju seta bliži nuli. Ukoliko oba igrača imaju isti broj odnosno ostatak, pobjednik je onaj igrač koji je prvi došao do tog broja.

Prva pikado ekipa u Crnoj Gori je formirana 2017. godine kao pikado ekipa Organizacije slijepih za Bar i Ulcinj, a od 2020. godine takmiči se kao pikado ekipa Sportsko rekreativnog društva OSI "Bar". Pikado ekipa Sportsko rekreativnog društva OSI "Bar" do sada je imala zapažene rezultate na međunarodnoj sceni. U ekipnoj konkurenciji osvojeno je 17 pehara i to: 6 za prvo mjesto, 5 za drugo mjesto i 6 za treće mjesto. Pikado ekipu čine igrači: Veselin Joketić, Muradija Ibrahimović, Mitar Đukanović, Marija Božović, Miroslav Savović, Habiba Usezić, Sanja Šljivančanin i Zijadin Peročević.

SJEDEĆA ODBOJKA

Sjedeća odbojka je počela sa razvijanjem 1950-tih u Evropi kao sport za ratne veterane i osobe s invaliditetom, konkretno osobe sa paraplegijom. Postala je brzo popularna jer je bila vrlo dinamična i omogućavala je sportistima s invaliditetom da se takmiče, sarađuju u timu, promovišu fizičku aktivnost i budu integrisani u društvenoj zajednici.

Svjetski paraolimpijski komitet (IPC) uključio je sjedeću odbojku na Paraolimpijske igre 1980. godine za muškarce, a za žene je postala paraolimpijska disciplina od 2004. godine.

Igra se na isti način kao i standardna odbojka uz nekoliko ključnih razlika kako bi se disciplina prilagodila sportistima sa fizičkim invaliditetom.

U sjedećoj odbojci igrači moraju tokom cijele utakmice sjedjeti na podu, što znači da je neophodno koristiti ruke za kretanje, kao i za samu igru s loptom (servis, primanje lopte, podizanje lopte, smečovanje lopte...). Ova disciplina uključuje sportiste s različitim vrstama invaliditeta, najčešće sa oštećenim donjim ekstremitetima, ali i osoba s invaliditetom gornjih ekstemiteta, kao i drugih oblika fizičkog oštećenja.

Teren za sjedeću odbojku je manji od standardnog, dimenzije su 10x6m, a mreža je postavljena niže nego u standardnoj odbojci. Mreža se nalazi na visini od 1,15m za žene odnosno 1,30m za muškarce.

Igrači koriste standardnu opremu (dres, šorts, sportske helanke, štitnike), a lopta je standardna odbojkaška. Međutim, za sjedeću odbojku lopta se mora primiti, dizati, smečovati rukama, jer je zabranjeno koristiti noge. Kao što je to u standardnoj odbojci.

Svaka ekipa se sastoji od šest igrača na terenu, kao i u standardnoj odbojci, a igrači ne smiju ustajati s poda odnosno terena, pa je važno da imaju jake ruke za kretanje po istom.

Takođe, ostala pravila kod sjedeće odbojke slična su pravilima kod standardne odbojke uključujući pravila o servisima, broju poena potrebnih za osvajanje seta odnosno meča, kao i pravila o blokiranju i napadu.

PARABICIKLIZAM

Parabiciklizam odnosno biciklizam za osobe s invaliditetom je paraolimpijska disciplina, čija takmičenja su podjeljena u različitim kategorijama zavisno od vrste i težine invaliditeta. Parabiciklizam je uvršten u Paraolimpijske igre od 1988. godine, a takmičenja se održavaju u tri glavne discipline:

- Road race je najčešća disciplina u parabiciklizmu, a parabiciklisti se takmiče na asfaltiranim putevima.
- Time trail odnosno vremenska vožnja je disciplina gdje sportisti s invaliditetom voze sami protiv vremena na unaprijed određenoj stazi. Ovdje je cilj postići najbolji mogući rezultat, a parabiciklisti kreću s razmakom, obično u intervalu od nekoliko sekundi.
- Track Cyeling je disciplina koja se održava na zatvorenim biciklističkim stazama koje su posebno dizajnirane za biciklističke trke. Ove staze obilno imaju zakrivljene djelove i omogućavaju veću brzinu u odnosu na trke na asfaltu.

U parabiciklizmu, sportisti su klasifikovani prema vrsti i težini invaliditeta, kako bi se omogućila što ravnopravnija konkurencija. Svaka klasa označava nivo funkcionalnih sposobnosti i vrste invaliditeta, te određuje koji bicikl i opremu sportista koristi. Klasifikacija se zasniva na fizičkim sposobnostima, a cilj je da se sportisti sa sličnim sposobnostima takmiče međusobno.

Postoje četiri glavne vrste kategorija u parabiciklizmu, a to su:

- Biciklisti s oštećenjem vida
- Biciklisti sa dva točka
- Biciklisti sa tri točka
- Handbike

Biciklisti s oštećenjem vida se takmiče u tandemu sa takozvanim “pilotom” odnosno osobom koja nema oštećenje vida, a koja vozi bicikl. Tandem bicikl ima dva sjedišta, a sportisti s oštećenjem vida voze na zadnjem sjedištu, gdje nemaju kontrolu nad volanom, ali moraju usklađivati svoju pedalu sa “pilotom”.

Biciklisti sa dva točka – ova kategorija obuhvata sportiste koji koriste standardna bicikla na dva točka, a kategorizacija se zasniva na sposobnostima donjih ekstremiteta, ravnoteži i snazi.

Biciklisti sa tri točka - ova kategorija obuhvata sportiste koji koriste bicikle sa tri točka odnosno standardno biciklo koje ima dva točka pozadi. Koriste ga sportisti s različitim vrstama invaliditeta, poput osoba s cerebralnom paralizom ili osoba koje ne mogu da drže ravnotežu ali mogu da koriste noge.

Handbike bicikli koriste sportisti koji imaju invaliditet zbog kojeg nijesu u mogućnosti da koriste noge za vožnju bicikla, poput osoba sa paraplegijom ili tetraplegijom. Ovi bicikli se voze rukama u ležećem ili čučućem stavu.

U Crnoj Gori postoji Paraboliciklistički klub “Flash” koji je osnovan 2013. godine u Nikšiću. Član ovog kluba je Danilo Gojković koji se takmiči u kategoriji standardno biciklo sa dva točka (klasa C1), a učestvovao je na nekoliko evropskih i svjetskih kupova. Takođe, učesnik je Evropskog prvenstva u Austriji 2021. godine, kao i Svjetskih prvenstava u Švajcarskoj 2015. odnosno 2024. godine. Osvajač je više medalja sa Evropskih kupova, a najbolji rezultat Danila Gojkovića je 11. mjesto na Svjetskom prvenstvu 2015. godine.

ŠAH

Šah za osobe oštećenog vida je prilagođena verzija klasične šahovske igre koja omogućava osobama s oštećenim vidom da učestvuju u ovom sportu. Ovaj oblik šaha ima posebna pravila i opremu kako bi šahisti s oštećenjem vida mogli igrati igru na način koji im omogućava razumjevanje pozicija figura i izvođenje poteza.

Najvažniji element šaha za osobe s oštećenim vidom je šahovska tabla, koja mora biti prilagođena kako bi igrač mogao da je "osjeti" i razazna pozicije figura pomoću dodira. Ove table imaju nekoliko karakteristika:

- **Izdvojena polja:** Polja na tabli obično su blago urezana ili imaju različite visine, tako da svako polje može da se opi-pa prstima. Često, crna polja su niža ili udubljena, dok su bijela polja viša.
- **Označavanje linija i kolona:** Linije i kolone mogu biti jasno označene tako da igrač može pratiti pozicije figura. U nekim slučajevima, koriste se i Brajevi simboli za označavanje pozicija ili linija na tabli.
- **Veličina i materijal:** Tabla je obično nešto veća nego standardna, tako da šahisti mogu lakše da identifikuju razdaljinu između figura. Mogu biti izrađene od različitih materijala (plastika, drvo, guma, itd.), u zavisnosti od toga da li su dizajnirane za upotrebu sa Brajevim pismom ili ne.

Figure su dizajnirane tako da se mogu razlikovati na osnovu oblika i tekstone. Na primer, figura kralja može biti viša, dok će figura kraljice biti široka ili sa dodatnim teksturalnim oznakama, kako bi ih igrač mogao lako prepoznati.

Isto kao i šahovske table, figure mogu biti izrađene od različitih materijala sa različitim teksturama, kako bi se olakšalo razlikovanje boja i vrsta figura. Na primjer, figure mogu imati udubljenja ili mogu biti različitih veličina, što igraču omogućava da ih prepozna putem dodira.

Takođe, figura konja ima specifičnu teksturu ili oblik, tako da igrač odmah prepozna da je riječ o konju, što može biti vrlo otežano kod figura koje izgledaju sličnije (poput topa i lovca).

Iako šah za osobe s oštećenjem vida nije još uvijek uključen u službeni paraolimpijski program, postoje mnoge druge međunarodne šahovske manifestacije i turniri na kojima igraju šahisti oštećenog vida, poput Evropskih i Svjetskih prvenstava, kao i šahovske olimpijade. Svjetsko prvenstvo u šahu za osobe oštećenog vida organizuje se pod okriljem IBCA (International Braille Chess Association), kao i pod okriljem IBSA (International Blind Sports Association) i to je jedno od najvažnijih takmičenja u ovom intelektualnom sportu.

Najbolji crnogorski šahista u novijoj istoriji Crne Gore, kada je u pitanju paraolimpizam je Predrag Nikač. On iza sebe ima zavidne rezultate kao što su zlatne medalje na prvoj tabeli na šahovskoj olimpijadi u Ohridu 2017. godine i šahovskoj paraolimpijadi u Beogradu 2023. godine, Takođe, bio je i prvak svijeta 2019. godine na svjetskom IBCA šahovskom prvenstvu u Kaljariju, Italija, a krajem 2024. godine je osvojio 3. mjesto na IBSA Svjetskom prvenstvu u Petrovcu. Osim u paraolimpijskoj konkurenciji, Nikač je četiri puta bio prvak Crne Gore kada govorimo o redovnom sistemu takmičenja.

PARADŽUDO

Paradžudo je dio Paraolimpijskih igara od 2004. godine, a džudisti oštećenog vida iz cijelog svijeta se takmiče na svjetskim prvenstvima, kontinentalnim takmičenjima i međunarodnim turnirima, a sve u cilju osvajanja nekih od medalja. Paraolimpijska verzija džuda ima specifične kategorije za muškarce i žene, a paradžudisti se takmiče prema težinskim kategorijama, kao i po stepenu oštećenja vida. Krovna organizacija paradžuda kao discipline jeste IBSA, odnosno internacionalna federacija sportova oštećenog vida. Paradžudo je izuzetno dinamična disciplina koja zahtjeva tehniku, snagu, izdržljivost, kao i odličnu orijentaciju i sposobnost brzog reagovanja u borbi.

Kada je riječ o džudistima oštećenog vida, obavezno je da takmičari dotaknu jedan drugoga prije nego što počne borba i na taj način se što bolje orijentišu na tatamiju. Kontakt između takmičara je obavezan prije početka i tokom same borbe, a taj takozvani kontakt se zove "gard". Ukoliko se "gard" prekine dok traje borba, sudija automatski prekida borbu, sve dok takmičari ne stanu opet u isti položaj odnosno tzv. "gard". Takođe, mogu koristiti senzorne ili zvučne signale tokom borbe kako bi se što bolje snašli u datom momentu.

U programu Paraolimpijskog komiteta Crne Gore paradžudo je jedan od 13 sportova. Najpoznatiji paradžudisti u Crnoj Gori su Mirnes Ramović iz Rožaja i Adnan Kujović iz Bijelog Polja.

Ramović je bio peti na Evropskom prvenstvu u finskom Pa-julahtiju 2022. godine, što je najbolji rezultat u historiji crnogorskog paradžudoa.

Kujović je mlad i perspektivan parađudista, koji iza sebe ima odlične rezultate na međunarodnoj sceni. Učestvovao je na Evropskim igrama za mlade paraolimpijce u finskom Lahtiju, na kom je ostvario odlično 4. mjesto.

STRELJAŠTVO

Paraolimpijsko streljaštvo je paraolimpijska disciplina koja omogućava osobama s invaliditetom da se takmiče u streljaštvu na malo drugačiji način. Ovaj sport uključuje takmičenja za sportiste s različitim vrstama invaliditeta, kao što su fizičko oštećenje (amputacije, paralize deformacije, otežano kretanje), kao i oštećenje vida. Streljaštvo za osobe s invaliditetom postalo je dio Paraolimpijskih igara 1976. godine, a danas je jedan od najrazvijenijih sportova u paraolimpijskom pokretu.

Streljaštvo za osobe s invaliditetom obuhvata nekoliko različitih disciplina, koje se temelje na što ravnopravniju i fer konkurenciju:

- Pucanje iz vazdušne puške (10 metara)
- Pucanje iz vazdušnog pištolja (10 metara)
- Pucanje iz malokalibarske puške (50 metara)
- Pucanje iz malokalibarskog pištolja (25 metara)

Kategorije invaliditeta u streljaštvu za osobe s invaliditetom se najčešće razvrstavaju u skladu sa klasifikacijama IPC-a (Međunarodni paralimpijski komitet) i ISSF-a (Međunarodna streljačka federacija). Svaka kategorija uzima u obzir vrstu invaliditeta, njegovu težinu i kako ona utiče na sposobnost takmičara kada je u pitanju korišćenje opreme.

Kategorije:

- SH1 (Standardna kategorija) - Sportisti u ovoj kategoriji mogu koristiti standardne streljačke pozicije i opremu. Mogu pucati iz bilo kog položaja (stojeći, sjedeći, ležeći), bez većih specifičnosti kada je u pitanju prilagođavanje. Kategorija obuhvata sportiste koji nemaju veliki stepen oštećenja ruku ili nogu.

- SH2 (Kategorija za sportiste sa teškim invaliditetom) - U ovoj kategoriji takmičari imaju ozbiljnija oštećenja u funkciji ruku i nogu, pa koriste specijalizovanu opremu, kao što su prilagođeni stalci za stabilizaciju oružja i pomoćne sisteme za pucanje.

- Kategorija za sportiste sa oštećenjem vida - Sportisti sa oštećenjem vida mogu učestvovati u streljaštvu koristeći dodatne senzorne uređaje. Ovi takmičari koriste zvučne signale koji im pomažu da se orijentišu i postave u pravu poziciju za gađanje. Za pištolje i puške mogu postojati dodatni modifikatori da bi se omogućila preciznost.

Milan Đinović je najbolji, najperspektivniji crnogorski parastrijelac, koji je član Streljačkog kluba "Berane". Do sada je učestvovao na dva Evropska prvenstva, na kojima je zauzeo 12. odnosno 13. mjesto. Takođe je učestvovao na više Grand Prix turnira sa kojih je uglavnom donosio neke od medalja. Učesnik je i Svjetskog kupa u hrvatskom Osijeku, na kojem je zauzeo visoko 5. mjesto. Najbolji rezultat Milan Đinović je ostvario na Grand Prix u njemačkom Hanoveru 2023. godine kada je imao skor od 635,1 kruga. Najveći uspjeh Milana Đinovića u dosadašnjoj karijeri jeste svakako plasman na Paraolimpijske igre u Parizu na kojima je ostvario 25. mjesto od ukupno 36 takmičara.

STONI TENIS

Stoni tenis je zasigurno najpopularniji sport na Paraolimpijskim igrama i jedan od sportova koji privlači velik broj sportista s invaliditetom. Ova disciplina je postala važan dio paraolimpijskog pokreta i prepoznata je zbog svoje dinamičnosti, tehnike i strategije koja omogućava svim sportistima, bez obzira na vrstu i stepen invaliditeta, da učestvuju na fer i ravnopravan način.

Uvršten je kao paraolimpijska disciplina 1960. godine, na Paraolimpijadi u Rimu, i od tada je postao ključna disciplina na svim Paraolimpijskim igrama. Sport je vrlo brzo postao popularan zbog svoje jednostavnosti, jer zahtjeva minimalnu opremu (sto, lopticu i reket), a u većini slučajeva se igra u zatvorenom prostoru odnosno dvoranama.

Stoni tenis za osobe s invaliditetom prati sistem klasifikacije prema vrsti i stepenu invaliditeta, kako bi se omogućila ravnopravna konkurencija. Takmičari su grupisani u različite klase, koje se zasnivaju na njihovoj fizičkoj sposobnosti (kretanje po stolu, udaranje loptice i kontrolisanje igre itd).

Postoji deset različitih klasa koje se koriste u paraolimpijskom stonom tenisu:

- Klase 1-5: Ove klase su namjenjene igračima sa visokim stepenom fizičkog invaliditeta. Takmičari u ovom opsegu klasa koriste različite vrste prilagođene opreme, a igrači u klasama 1-2 obično koriste invalidska kolica.
- Klasa 6-10: Ove klase obuhvataju sportiste sa manjim fizičkim invaliditetima i oni se takmiče u sjedećoj ili stajaćoj poziciji. Klasa 6 i 7 su najniže klase u ovoj grupi, dok klase 9 i 10 obuhvataju sportiste sa lakšim oblicima invaliditeta.

Pojedinačna takmičenja su najčešća disciplina u stonom tenisu za osobe s invaliditetom. U ovoj disciplini, sportisti se takmiče jedan na jedan. Takmičenja se organizuju u svim klasama, a sportisti se takmiče u eliminacionim rundama sve do finalnog meča za medalje.

Takođe, stoni tenis obuhvata disciplinu u parovima (doubles). U ovoj disciplini, sportisti se takmiče u paru i igraju zajedno protiv drugih parova. Parovi mogu biti:

- Muški parovi
- Ženski parovi
- Mješoviti parovi (kombinacija muških i ženskih sportista)

Filip Radović je najbolji sportista s invaliditetom u Crnoj Gori. On je proglašavan za sportistu godine u više navrata kada je u pitanju paraolimpijska konkurencija. Prvu medalju za Crnu Goru donio je još 2015. godine, kada je na Evropskom prvenstvu u danskom Vejleu osvojio bronzanu medalju. Takođe, odbranio je bronzanu medalju u Laškom 2017. godine, zatim je osvojio srebro u pojedinačnoj i bronzu u ekipnoj konkurenciji u Helsingborgu 2019. godine. Vicešampionsku titulu je potvrdio još jednom u Šefildu 2023. godine. Dva puta je osvojio bronzanu medalju na Paraolimpijskim igrama u Tokiju i Parizu i to su ujedno i najveći rezultati koje je do sada Filip ostvario. Medalja sa Svjetskog prvenstva je cilj kojem Filip Radović teži, jer je to jedina medalja koja mu nedostaje u već bogatoj dosadašnjoj karijeri.

Stonoteniski klub osoba s invaliditetom "Luča" osnovan je 2008. godine, a sa aktivnim radom je počeo 2014. godine. Klub ima više od 15 članova, a 11 godina unazad već organizuje državno prvenstvo Crne Gore za osobe s invaliditetom.

Takmičari ovog kluba se takmiče u ligi Srbije za osobe s invaliditetom, kako u muškoj, tako i u ženskoj konkurenciji, dok se muška ekipa takmiči i u redovnoj 1. ligi Crne Gore, nastupajući sa sportistima bez invaliditeta. Ovaj klub daje veliki broj reprezentativaca Crne Gore, koji su sa reprezentacijom učestvovali na veliki broj sankcionisanih turnira (Laško, Podgorica), kao i na Univerzitetskim evropskim igrama u Zagrebu, odnosno Coimabri, na kojima je Slobodanka Gurešić osvojila treće odnosno drugo mjesto. Na Evropskom prvenstvu u Helsinborgu, član kluba Dejan Bašanović je zajedno sa Filipom Radovićem i Lukom Bakićem u klasi 10 osvojio bronzanu medalju, čime je stekao status vrhunskog sportiste Crne Gore. Takođe, članovi kluba učestvuju na velikom broju međunarodnih turnira koji se organizuju u regionu (Srbija, BiH, Sjeverna Makedonija, Bugarska, Rumunija, Grčka...) na kojima su osvojili veliki broj medalja. Klub je i organizator međunarodnog turnira Podgorica Open koji se u kontinuitetu organizuje od 2018. godine.

Pored STK "Luča" u Crnoj Gori postoje još dva stonoteniska kluba osoba s invaliditetom, a to su STK "Filip" i STK "Orlov krš".

PARA-TEAKWONDO

Para-taekwondo je postao dio Paraolimpijskih igara 2020. godine u Tokiju, čime je dobio međunarodno priznanje i omogućio sportistima s invaliditetom da se takmiče na najvišim nivoima. Na Paraolimpijadi se održavaju takmičenja u borba-ma, dok su Poomsae takmičenja dio drugih velikih međunarodnih takmičenja.

Ovaj sport se brzo razvija u mnogim zemljama širom svijeta, a Međunarodna taekwondo federacija (WT) i druge organizacije pružaju podršku razvoju ovog sporta, uključujući obuku trenera i sportista.

Takmičari u Para-taekwondou su podijeljeni u dvije glavne kategorije prema vrsti invaliditeta:

- Kategorija P20: Sportisti sa fizičkim invaliditetom
- Kategorija P30: Sportisti sa intelektualnim invaliditetom.
- Postoje dvije glavne discipline u Para-taekwondou:
- Kyorugi (borba): Takmičari se takmiče u borbi, gdje se boduju precizni udarci na ciljana područja tijela protivnika. Borbe se vode prema težinskim kategorijama.
- Poomsae (forma): Takmičari izvode niz unaprijed određenih pokreta i tehnika, u cilju prikaza vještine i preciznosti. Ovaj format omogućava sportistima sa različitim vrstama invaliditeta da učestvuju jer se ne zahtjeva fizička borba s protivnikom.

Taekwondo klub osoba s invaliditetom S3 Podgorica je osnovan 2023. godine i od tada u klubu rade ciljanu potragu za sportistima. Uz veliku podršku Paraolimpijskog komiteta Crne Gore klub je krenuo sa pripremama sportista s invaliditetom koji zadovoljavaju para-taekwondo kategorije. Uz činjenicu da je klub relativno nov, ne kriju velike ambicije i visoke domete na svjetskoj para-taekwondo sceni ubuduće.

(NE) PRISTUPAČNOST SPORTSKIH OBJEKATA

Pristupačnost sportskih objekata predstavlja jedan od važnih uslova za ostvarivanje prava na bavljenje sportom osoba s invaliditetom. Obavezu pristupačnosti propisuju norme Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ali i norme domaćeg zakonodavstva.

Član 9. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koji se odnosi na pravo na pristupačnost, između ostalog obavezuje države da preduzmu različite mjere i aktivnosti koje će omogućiti pristup objektima u javnoj upotrebi, što obuhvata i sportske objekte, a sve u cilju da osobe s invaliditetom na osnovu jednakosti sa drugima samostalno žive i budu potpuno uključeni u sve oblasti života.

Član 30. koji govori o pravu na učešće u kulturnom, sportskom životu, rekreaciji i slobodnim aktivnostima između ostalog predviđa da će države potpisnice preduzeti odgovarajuće mjere kako bi osobama s invaliditetom omogućile učešće u rekreativnim, sportskim i aktivnostima u slobodno vrijeme na osnovama jednakosti sa drugima. Ovo obuhvata i aktivnosti koje će osigurati da osobe s invaliditetom imaju pristup sportskim i objektima za rekreaciju i turizam.

U okviru domaćeg zakonodavstva, Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata propisuje obavezu pristupačnosti svih objekata u javnoj upotrebi, a Pravilnik o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom detaljno objašnjava različite elemente pristupačnosti, te propisuje koje elemente pristupačnosti moraju da posjeduju određene vrste objekata.

Ovaj Pravilnik predviđa da su objekti u javnoj upotrebi i objekti sportske i rekreacione namjene, a u okviru njih prepoznaje sportski teren i sportsku dvoranu.

Sportski teren mora da obezbijedi pristupačnost ulaznog prostora, hodnika, toaleta, kabina za presvlačenje, tuš kabina, mjesta u gledalištu, a mora da posjeduje i orijentacioni plan kretanja u objektu.

Sportska dvorana takođe mora da obezbijedi sve što je propisano za sportski teren, s tim što je dodatno obavezna da posjeduje i pristupačan oglasni pano, kao i pristupačno parking mjesto.

Tokom 2024. godine izvršili smo monitoring pristupačnosti 28 sportskih objekata u cijeloj Crnoj Gori i to kroz slanje zahtjeva za slobodan pristup informacijama, ali i kroz neposredne posjete sportskim objektima. To su sljedeći sportski objekti:

- Doo Centar za sport i rekreaciju Pljevlja Gradski stadion
- JU Sportski centar Nikšić
- Sportski centar Žabljak
- Gradski stadion Nikšić
- Sportski centar Nikoljac Bijelo Polje
- Stadion Bijelo Polje
- Gradski stadion Berane
- Doo Sportski Centar Berane
- Opština Kolašin Sekretarijat za planiranje prostora komunalne poslove i saobraćaj
- Sportski centar Rožaje
- Doo Centar za sport i rekreaciju Pljevlja Sportski centar Ada
- Sportska dvorana Topolica Bar
- Doo Sportsko rekreativni centar Bar
- Sportski centar Igalo
- Bazen Jadran na Škveru Herceg Novi
- Gradski bazen Goran Džimi Gopčević Kotor
- Doo sportski centar Cetinje

- Čelebić Citi Doo Podgorica
- Univerzitetski sportski centar Doo
- Bazen Budva
- Ju sportska dvorana Tivat
- Sportski centar mediteran Budva
- Gradski bazeni Podgorica
- Stadion braće Vlašević Danilovgrad
- Sportski centar Morača Podgorica
- Stadion Dečići Tuzi
- Streljački centar Ljubović Podgorica
- Gradski stadion Plav

Od 28 analizirana sportska objekta, njih 3 su u fazi rekonstrukcije i to: Bazen "Jadran" na Škveru – Herceg-Novi, stadion FK Dečić – Tuzi i gradski stadion u Plavu.

U nastavku se možete upoznati o obaveznim elementima pristupačnosti i rezultatima monitoringa koji prikazuju stanje pristupačnosti sportskih objekata u praksi.

ULAZNI PROSTOR

Članom 17. Pravilnika o prilagođavanju objekata je propisano šta podrazumijeva ulazni prostor i koje elemente mora da sadrži. Ovaj član propisuje:

Ulazni prostor u objekat je ulaz do kojeg se dolazi direktno sa javne pješačke površine ili uz pomoć elemenata pristupačnosti za savladavanje visinskih razlika.

Ulazni prostor mora da ima:

1. jednokrlna vrata širine korisnog prostora od najmanje 110/210 cm, ili dvokrlna vrata širine korisnog prostora od najmanje 2 × 90/210 cm,

2. vrata koja se otvaraju prema spolja ili klizno,
3. pristupačnu kvaku u skladu sa članom 32 ovog pravilnika,
4. prag vrata koji nije viši od 2 cm,
5. strugač i otirač izveden od materijala koji ne uliježe, ugrađeni u nivou poda,
6. u slučaju kada su glavna ulazna vrata kružna, uz njih i zaokretna ili klizna vrata širine korisnog prostora najmanje 90 cm,
7. u slučaju kada su glavna ulazna vrata klizna svijetli otvor od najmanje 90/210 cm, a ispred vrata, u tom slučaju, obezbijeđen upotrebnii prostor veličine najmanje 150 × 150 cm,
8. oznaku smjera otvaranja vrata,
9. u slučaju kada su ulazna vrata i pregradni zidovi ulaznog prostora izrađeni od staklenih ploča površine veće od 1,5 m², bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm,
10. vjetrobran ili toplotni zastor dužine od 240 cm,
11. kod usmjeravajućeg ulaza obezbijeđen i prolaz sa zaokretnom ogradom svijetle širine najmanje 90 cm,
12. osvjetljenje nivoom osvjetljenja od 200 luxa,
13. odgovarajuće električne instalacije u skladu sa članom 31 ovog pravilnika,
14. oznake pristupačnosti koje su date na grafičkom prikazu broj 1 (slike 1.2, 1.5 i 1.12) ovog pravilnika.

Ulazni prostor i uslovi iz stava 2 ovog člana dati su na grafičkom prikazu broj 14 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Monitoring pristupačnosti ulaznog prostora sportskih objekata je pokazao stanje u praksi, što je prikazano u sledećoj tabeli:

	DA	NE	DJELIMIČNO
O istaknutim natpisima na Brajevom pismu o nazivu sportskog objekta/centra/ustanove, radnom vremenu na ulazu u objekat, kao i natpisima na Brajevom pismu za sve prostorije unutar objekta: svlačionice, sale, toaleti, biletarnice i druge prostorije unutar objekta, koje su namijenjene posjetiocima i korisnicima/cama sportsko-rekreativnih usluga.	2	22	1
Postojanju oznake smjera otvaranja vrata.	7	18	0
U slučaju kada su ulazna vrata i pregradni zidovi ulaznog prostora izrađeni od staklenih ploča površine veće od 1,5 m ² , bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm.	0	25	0
O osvjetljenju nivoom osvjetljenja od 200 luxa.	23	2	0

HODNICI

Članom 18. Pravilnika o prilagođavanju objekata su propisani elementi pristupačnosti koji se odnose na hodnike u objektu i to:

Hodnici moraju da imaju:

1. širinu najmanje 150 cm,
2. sve hodne površine, u istom nivou,
3. hodne površine koje nijesu u istom nivou, međusobno povezane elementima pristupačnosti za savladavanje visinskih razlika u skladu sa ovim pravilnikom,
4. vrata na hodnicima izvedena bez praga, svijetle širine korisnog prostora najmanje 90 cm,
5. vrata sa pristupačnom kvakom u skladu sa članom 32 ovog pravilnika,

6. ulazna vrata koja sa hodnika vode u druge prostore i prostorije, stanove i sl. izvedena sa pragom koji nije viši od 2 cm,
7. ako su vrata i pregradni zidovi hodnika izrađene od staklenih ploča površine veće od 1,5 m², bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm,
8. područje za kretanje osvijetljeno nivoom osvjetljenja od 100 luxa;
9. na mjestima gdje se ogradama usmjerava kretanje, razmak između ograda od najmanje 90 cm,
10. svu instalacijsku i drugu opremu širu od 10 cm ugrađenu i/ili postavljenu u niše u zidu (protivpožarni aparati, vatrogasna crijeva i sl.),
11. odgovarajuće električne instalacije u skladu sa članom 31 ovog pravilnika,
12. oznake pristupačnosti koje su date na grafičkom prikazu broj 1 (slike 1.1, 1.2, 1.5 i 1.7) ovog pravilnika,
13. druge oznake na zidovima hodnika postavljaju se u rasponu visine od 120 do 160 cm.

Hodnici (komunikacije) i uslovi iz stava 1 ovog člana dati su na grafičkom prikazu broj 15 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Stav 1 tačka 1 ovog člana ne odnosi se na izgrađene objekte u javnoj upotrebi.

Naredna tabela prikazuje stanje u praksi kada su u pitanju pristupačni hodnici u sportskim objektima

	DA	NE
O postojanju širine hodnika najmanje 150 cm.	17	8
Ako su vrata i pregradni zidovi hodnika izrađeni od staklenih ploča površine veće od 1,5 m ² , bez prečki, uočljivu oznaku u rasponu visine od 90 do 160 cm.	4	21
Području za kretanje osvijetljeno nivoom osvjetljenja od 100 luxa.	19	6
Na mjestima gdje se ogradama usmjerava kretanje, razmak između ograda od najmanje 90 cm.	5	20

TOALET

Članom 19. Pravilnika o prilagođavanju objekata su predviđeni uslovi koje treba da ispuni toalet u objektu u javnoj upotrebi I to:

Toalet (wc), mora da ima:

1. vrata širine svijetlog otvora najmanje 90 cm, koja se otvaraju prema spolja,
2. pristupačnu kvaku na vratima u skladu sa članom 32 ovog pravilnika,
3. ugrađen mehanizam za otvaranje vrata spolja u slučaju poziva u pomoć,
4. odgovarajuće električne instalacije u skladu sa članom 31 ovog pravilnika,
5. WC šolju zajedno sa daskom za sjedenje visine od 45 do 50 cm,
6. uz WC šolju dva držača za ruke dužine 90 cm, postavljena na zid u rasponu visine od 80 do 90 cm iznad površine poda,
7. najmanje jedan držač za ruke koji mora biti preklopni sa pristupačne strane WC šolje, a drugi može biti fiksno pričvršćen na zid,
8. udaljenost prednje ivice WC šolje od zida najmanje 65 cm,
9. pokretač uređaja za ispuštanje vode u WC šolju postavljen na visini od 70 cm iznad površine poda ili izvedeno senzorsko ispuštanje vode u WC šolju,
10. konzolni umivaonik širine najmanje 50 cm na visini od 80 cm, sa sifonom smještenim u ili uz zid,
11. jednoručnu slavinu ili ugrađeno senzorsko otvaranje i zatvaranje vode,

12. širinu upotrebnog prostora ispred WC šolje najmanje 90 cm,
13. širinu upotrebnog prostora ispred umivaonika najmanje 90 cm,
14. slobodni prostor za okretanje invalidskih kolica najmanje površine kruga presjeka od 150 cm,
15. nagnuto zaokretno ogledalo postavljeno donjom ivicom na visinu od 100 cm,
16. vješalicu za odjeću na visini od 120 cm,
17. alarmni uređaj sa prekidačem na pritisak ili kanapom za povlačenje, na visini od 60 cm,
18. drugu opremu dostupnu iz invalidskih kolica koja ne smeta kretanju, učvršćenu na zid, izvedenu kontrastno u odnosu na pod i zidove,
19. u slučaju da je WC u javnoj upotrebi, mora da ima zaseban ulaz, izdvojen od muških i ženskih sanitarnih grupa,
20. od ulaznih vrata objekta do vrata javnog WC-a postavljenu taktilnu crtu vođenja u širini od najmanje 40 cm, sa užljebljenjima u smjeru vođenja,
21. oznaku pristupačnosti koja je data na grafičkom prikazu broj 1 (slika 1.13) ovog pravilnika.

WC i uslovi iz stava 1 ovog člana dati su na grafičkom prikazu broj 16 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

WC u sklopu pristupačnog stana i u okviru soba i/ili apartmana u objektima (hotel, đlački i studentski dom, dom za stare osobe i sl, mora da ispunjava uslove iz stava 1 tač. 1 do 18 ovog člana.

Stanje u praksi u odnosu na pristupačnost toaleta u sportskim objektima je prikazano u narednoj tabeli:

	DA	NE
O pristupačnosti toaleta u javnoj upotrebi (Toalet (ws), mora da ima vrata širine svijetlog otvora najmanje 90 cm.).	11	14
U slučaju da je WS u javnoj upotrebi, ima li zaseban ulaz, izdvojen od muških i ženskih sanitarnih grupa.	8	17
Od ulaznih vrata objekta do vrata javnog WS-a postavljenu taktilnu crtu vođenja u širini od najmanje 40 cm, sa užljebljenjima u smjeru vođenja.	8	17

KABINA ZA PRESVLAČENJE

Članom 25. Pravilnika o prilagođavanju objekata propisani su elementi pristupačnosti za kabine za presvlačenje I to:

Kabina za presvlačenje mora da ima:

1. dimenzije osnove najmanje 160 x 210 cm,
2. vrata, sa pristupačnom kvakom u skladu sa članom 32 ovog pravilnika, širine korisnog prostora najmanje 90 cm, koja se otvaraju prema spolja,
3. vješalicu za odjeću na visini od 120 cm,
4. klupu na preklapanje postavljenu u rasponu visine od 45 do 50 cm,
5. oznaku pristupačnosti koja je data na grafičkom prikazu broj 1 (slika 1.1) ovog pravilnika.

Kabina i uslovi iz stava 1 ovoga člana dati su na grafičkom prikazu broj 25 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

U objektu iz člana 46 ovog pravilnika koji mora imati kabinu za presvlačenje, obavezno je izvesti najmanje 10% pristupačnih kabina (najmanje jednu), od ukupnog broja kabina.

Naredna tabela prikazuje pristupačnost kabina za presvlačenje u sportskim objektima:

	DA	NE
O tome da li kabina za presvlačenje ima dimenzije osnove najmanje 160 x 210 cm.	20	5
Klupu na preklapanje postavljenu u rasponu visine od 45 do 50 cm.	20	5
O postojanju minimum 10% pristupačnih kabina za presvlačenje (U objektu iz člana 46 ovog pravilnika sportski objekat mora imati kabinu za presvlačenje, obavezno je izvesti najmanje 10% pristupačnih kabina (najmanje jednu, od ukupnog broja kabina.).	15	10

MJESTO U GLEDALIŠTU

Članom 29. Pravilnika propisani su elementi pristupačnosti koje mora da ispuni sportski objekat u odnosu na gledalište i to:

Mjesto u gledalištu mora da ima dimenzije u osnovi najmanje 90 × 140 cm i da bude označeno oznakom pristupačnosti koja je data na grafičkom prikazu broj 1 (slika 1.19) ovog pravilnika.

Mjesta u gledalištu i uslovi iz stava 1 ovoga člana dati su na grafičkom prikazu broj 30 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Obavezni broj pristupačnih mjesta u gledalištu određuje se na osnovu ukupnog broja sjedećih mjesta i to:

1. od 100 do 300 sjedećih mjesta, izvode se najmanje dva pristupačna mjesta,
2. od 301 do 1.000 sjedećih mjesta, izvodi se najmanje 2% pristupačnih mjesta,
3. od 1.001 i više sjedećih mjesta, izvodi se najmanje 1% pristupačnih mjesta.

U narednoj tabeli je prikazano stanje u praksi:

	DA	NE
O postojanju minimum 10% pristupačnih kabina za presvlačenje (U objektu iz člana 46 ovog pravilnika sportski objekat mora imati kabinu za presvlačenje, obavezno je izvesti najmanje 10% pristupačnih kabina (najmanje jednu, od ukupnog broja kabina.).	7	16

ORJENTACIONI PLAN ZA KRETANJE U OBJEKTU

Članom 37. Pravilnika o prilagođavanju objekata je propisana obaveza posjedovanja pristupačnog orjentacionog plana za kretanje u objektu I to:

Orijentacioni plan za kretanje u objektu mora biti reljefno izrađen i:

- postavljen horizontalno ili približno horizontalno na visini do 90 cm odnosno vertikalno ili približno vertikalno u odnosu na visinu gornje ivice, do 180 cm,
- postavljen uz ulaz u objekat,
- sadržati informacije na Brajevom pismu na visini od 90 do 120 cm,
- od ulaznih vrata objekta do plana za kretanje u objektu imati postavljenu taktilnu crtu vođenja širine najmanje 40 cm, sa užljebljenjima u smjeru vođenja,
- označen oznakom pristupačnosti koja je data na grafičkom prikazu broj 1 (slika 1.2) koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Monitoring sportskih objekata je pokazao stanje u odnosu na postojanje pristupačnog orjentacionog plana za kretanje u objektu kao što je dato u narednoj tabeli:

	DA	NE
O reljefno izrađenom orijentacionom planu zgrade na ulazu, radi lakšeg snalaženja i kretanja unutar objekta za osobe oštećenog vida.	0	25
Informacije o tome kako je orijentacioni plan postavljen horizontalno ili približno horizontalno na visini do 90 cm odnosno vertikalno ili približno vertikalno u odnosu na visinu gornje ivice, do 180 cm.	0	25
O tome da li je orijentacioni plan postavljen uz ulaz u objekat, te da li sadrži informacije na Brajevom pismu na visini od 90 do 120 cm.	0	25

PARKING MJESTO

Članom 40. Pravilnika o prilagođavanju objekata je propisana obaveza da sportski objekat ima pristupačno parking mjesto i to:

Parking mjesto mora biti smješteno najbliže pristupačnom ulazu u objekat i mora da ima:

- parking mjesto za jedan automobil kad se nalazi u nizu parkirališnih mjesta, veličine 370 x 500 cm, dato na grafičkom prikazu broj 36 koji je sastavni dio ovog pravilnika
- parking mjesto za dva automobila koje se nalazi u nizu parkirališnih mjesta, veličine 590 x 500 cm sa međuprosotorom širine 150 cm, dato na grafičkom prikazu br. 37 koji je sastavni dio ovog Pravilnika,
- izlaz sa parkirališnog mjesta na trotoar obezbijeđen ukošenim ivičnjakom nagiba najviše 10%, širine najmanje 120 cm,
- površinu parkirališnog mjesta izrađenu od materijala koji ne otežava kretanje invalidskih kolica (šljunak, pijesak, zatravljena površina i sl.),
- oznaku pristupačnosti koja je data na grafičkom prikazu broj 1 (slika 1.24) koji je sastavni dio ovog pravilnika ili odgovarajući znak, odnosno oznaku u skladu sa posebnim propisom.

Stanje u praksi je prikazano u narednoj tabeli:

	DA	NE
Označenim i rezervisanim parking mjestima za osobe s invaliditetom i informacije o zaštitnim mjerama u cilju sprječavanja da se na ovim mjestima parkiraju isključivo osobe kojima je namijenjeno. (Shodno članu 40 Pravilnika, parking mjesto mora biti smješteno najbliže pristupačnom ulazu u objekat i mora da ima parking mjesto za jedan automobil kad se nalazi u nizu parkirališnih mjesta, veličine 370 x 500 cm,,	10	14

PRIČE PARAOLIMPIJACA:

FILIP RADOVIĆ

Ja sam Filip Radović, rođen sam na Cetinju 8. jula 2000. godine. Prvi sport koji sam trenirao bio je fudbal, ali na inicijativu trenera Čeda Damjanovića počeo sam da igram i stoni tenis. Jedan period sam trenirao i fudbal i stoni tenis uporedo dok nije došlo vrijeme da moram odlučiti za jedan od ta dva. Izabrao sam stoni tenis i ispostavilo se da nijesam pogriješio. Trener je shvatio da imam talenat za ovaj sport i počeo je da radi mnogo ozbiljnije sa mnom u tom periodu. Postao sam prvak Crne Gore u redovnoj konkurenciji do 10 i 12 godina. Bio sam dosta uspješan u toj uzrasnoj kategoriji što su primijetili i ljudi iz Paraolimpijskog komiteta koji su odlučili da me kontaktiraju i polako uključe u njihov program.

Sa svojih 10 godina igrao sam prvo Evropsko prvenstvo za osobe sa invaliditetom u Linjanu 2010. godine. Prvu veliku medalju (bronzu) osvojio sam na Evropskom prvenstvu 2015. godine u Vejleu.

Niz osvajanja medalja na Evropskim šampionatima nastavio sam sve do Šefilda 2023. godine. Osvojio sam ponovo bronzanu medalju u Laškom 2017. godine, zatim srebro u pojedinačnoj i bronzu u ekipnoj konkurenciji u Helsingborgu 2019. godine. Vicešampionsku titulu sam potvrdio još jednom u Šefildu prošle godine. Dva puta sam osvojio bronzanu medalju na Paraolimpijskim igram u Tokiju i Parizu. To su ujedno i najveći rezultati koje sam do sad ostvario. Na prvenstvima svijeta u Sloveniji (2018) i Španiji (2022) poražen sam dva puta u četvrtfinalu od istog protivnika Kristijana Gardoša iz Austrije. Sledeće godine me očekuje ponovo Evropsko prvenstvo koje će se organizovati u Švedskoj. Cilj mi je da se pripremim što bolje i da pokušam da ostvarim ponovo značajni rezultat. Dajem sve od sebe svakodnevno kako bih napredovao i kako bih što spremnije dočekao sve naredne izazove. Fali mi medalja sa Svjetskog prvenstva, nadam se da će mi se ostvariti i ta želja jednog dana.

NIKOLA NIKOLIĆ

Ja sam Nikola Nikolić, rođen sam u Nikšiću 27.05.1997. godine i član sam Goalball kluba Nikšić i Goalball reprezentacije Crne Gore. Osim golbala, bavim se i para-atletikom, tačnije bacanjem diska.

Golbal sam počeo da treniram 2014. godine, a godinu dana kasnije postao sam član Goalball kluba Nikšić, koji je osnovan 2015. godine. U tom periodu počeli su mnogo ozbiljniji treninzi, a vrlo brzo, nikšićki golbalisti osvojili su i prva međunarodna odličja.

U početku nam je golbal svima bio nepoznanica i novina, pa smo iz takmičenja u takmičenje gledali i učili od drugih ekipa i na treninzima primjenjivali nove tehnike, dok nijesmo stekli iskustvo i stvorili naš režim treniranja.

Početak je bio izuzetno težak i izazovan, prvenstveno zbog činjenice da su se treninzi odvijali u lošim uslovima, bez adekvatne podloge i opreme. Sa dolaskom prvih rezultata, rasla je i motivacija, pa smo uz podršku Paraolimpijskog komiteta Crne Gore i Saveza slijepih Crne Gore aktivno radili na stvaranju znatno boljih uslova kojima se danas možemo pohvaliti.

Takođe, 2019. godine sam počeo trenirati bacanje diska, a moj trener Veljko Čegar me je relativno brzo uveo u tematiku bacanja diska, jer je to vrlo kompleksna disciplina, ali treneru velikog znanja i renomea kao što je Čegar to nije bio problem.

Odmah sam počeo da nižem dobre rezultate u ovoj disciplini, pa sam 2020. godine čak sedam puta pomjerao lični rekord. Kao dio golbal reprezentacije Crne Gore, učestvovao sam na najvećim evropskim takmičenjima, ali najsnažniji utisak na mene ostavio je nastup na Evropskom prvenstvu u Moldaviji 2017. godine, kada smo na nevjerovatan način, zlatnim golom u produžecima savladali reprezentaciju Italije i ušli u viši rang odnosno B diviziju.

Što se tiče najvećih sportskih uspjeha, to su svakako ulazak u A diviziju i plasman među deset najboljih reprezentacija Evrope, finale Lige Šampiona 2022. godine sa Goalball klubom Nikšić, kao i državni rekord u bacanju diska 37,60 m.

Za te momente svaki sportista živi, trudi se i trenira, a bavljenje sportom, pored brojnih benefita koje isti pruža, omogućilo mi je da se izgradim kao kompletna ličnost.

Kroz bavljenje sportom upoznaš veliki broj ljudi, stekneš dosta prijatelja, a druženje i putovanja su nezaostavni faktor. Osim lijepih stvari, ponekad bude i teških trenutaka koji te ojačaju i budu važna lekcija u životu. Sve te lijepe i manje lijepe stvari te nauče mnogo toga i daju ti jednu dozu samopouzdanja tokom života.

Bavljenje sportom i bilo kojom fizičkom aktivnošću je od neprocjenjive važnosti, prije svega zbog očuvanja zdravlja. Sport donosi brojne prednosti kao što su: jačanje mišićne mase, bolja koordinacija, snalaženje u prostoru, mentalno jačanje i iskustvo.

Takođe bih istakao i da se sportom važno baviti, jer je sport socijalizacija, vaspitanje, nauka, život i još mnogo toga pozitivnog.

ISKRA DEDIVANOVIĆ

Iskra Dedivanović je rođena 07.06.2008.godine u Podgorici i članica je plivačkog kluba "Mako". Za nepune četiri godine, koliko se bavi paraplivanjem, ostvarila je sjajne rezultate na više regionalnih i međunarodnih takmičenja.

Počela je da se bavi plivanjem u septembru 2021. godine isključivo iz zdravstvenih razloga i da bi se lijepo osjećala, a do tada je bila aktivno posvećena muzici, tačnije pjevanju, jer je u tome bila veoma uspješna i talentovana. Učestvovala je na brojnim festivalima i osvojila niz prestižnih nagrada.

U novembru 2021. godine uslijedilo je prvo takmičenje "Sarajevo open" na kome je osvojila dvije zlatne medalje, nakon čega je odlučila da nastavi aktivno bavljenje paraplivanjem.

Svojim uspjehom smatra svako takmičenje na kom popravi lični rekord.

Takmičenje koje je na nju ostavilo najveći utisak je svjetska serija održana u italijanskom Linjanu, gdje su bili svi najpoznatiji plivači, kao i učesnici Paraolimpijada. Kada je vidjela kako sve to funkcioniše, čvrsto je odlučila da se maksimalno posveti paraplivanju.

Sport je svakako čini jačom, daje joj snagu i energiju, što joj omogućava da lakše ispunjava svakodnevne obaveze i postiže dobre rezultate i na drugim poljima.

Njeni ciljevi su veoma visoki, a plan za narednu godinu je plasman na Evropsko prvenstvo mladih u Istanbulu.

Iskrina poruka mladim ljudima je da se oprobaju u sportu koji vole, jer se samo kroz bavljenje sportom može probuditi ta pobjednička iskra.

ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Da bi osobe s invaliditetom uživale pravo na učešće u sportu i rekreaciji na jednakim osnovama sa drugima, neophodno je da postoji pristupačna sportska infrastruktura. Nažalost, analiza monitoringa pristupačnosti sportskih objekata kojeg smo obavili tokom 2024. godine je nažalost pokazao da nijedan sportski objekat u Crnoj Gori ne posjeduje sve elemente pristupačnosti koji su propisani Pravilnikom o bližim uslovima i načinu prilagođavanja objekata za pristup i kretanje lica smanjene pokretljivosti i lica sa invaliditetom, a što pokazuje da osobe s invaliditetom nemaju jednake šanse za bavljenje sportom i rekreacijom. No, uprkos neadekvatnoj pristupačnosti sportskih objekata, zahvaljujući velikom angažovanju Paraolimpijskog komiteta Crne Gore i entuzijazmu pojedinaca u paraolimpijskom pokretu, osobe s invaliditetom imaju mogućnost da se bave sportskim aktivnostima u čak 13 paraolimpijskih disciplina, te da nastupaju na mnogobrojnim sportskim takmičenjima među kojima su evropska i svjetska prvenstva, kao i paraolimpijske igre.

Monitoring pristupačnosti sportskih objekata je pokazao da od 28 analiziranih sportskih objekata njih 3 nemaju nijedan element pristupačnosti i da se nalaze u fazi rekonstrukcije, dok od preostalih 25 sportskih objekata svega njih 5 odnosno 20% posjeduju 50% i više obaveznih elemenata pristupačnosti, dok njih 9 odnosno 36% sadrži 30% i manje obaveznih elemenata pristupačnosti.

Bez obzira na ovako lošu situaciju sa pristupačnošću sportskih objekata, priče nekoliko sjajnih paraolimpijaca pokazuju da je ljubav prema sportu i ogromno zalaganje formula za postizanje velikih rezultata i ostvarivanja velikih sportskih snova.

Međutim, cilj svakog društva pa i našeg mora biti da se obezbijede jednake šanse i jednake mogućnosti za bavljenje sportskim i rekreativnim aktivnostima, pa zbog toga u nastavku dajemo i nekoliko preporuka kako bi se taj cilj mogao ostvariti:

1. kontinuirano raditi na ispunjavanju pristupačnosti sportskih objekata kroz obezbjeđivanje obaveznih elemenata pristupačnosti koji često ne zahtijevaju velika finansijska ulaganja;
2. raditi na kontinuiranoj edukaciji sportskih radnika i menadžmenta sportskih objekata kako bi razumjeli neophodnost obezbjeđivanja pristupačnosti za osobe s invaliditetom;
3. nastaviti sa periodičnim monitoringom pristupačnosti sportskih objekata za osobe s invaliditetom i upoznavati javnost i donosioce odluka sa rezultatima monitoringa;
4. raditi na kontinuiranoj promociji paraolimpizma i postignuća paraolimpijaca kako bi se društvo animiralo da u većoj mjeri stvara uslove za kvalitetno

BEZ DISKRIMINACIJE DO SPORTA I REKREACIJE

BEZ DISKRIMINACIJE DO SPORTA I REKREACIJE

